

EESTI PÕLLUMAJANDUSMUSEUM

Kogumispõhimõtted

1. Eesti Põllumajandusmuuseumi peaülesanne

Muuseumi põhiülesanne on jäädvustada Eesti maakultuuri, põllumajanduslikku tootmist, omandisuhteid, põllumajandusharidust ja -teadust, koguda ja säilitada asjakohast ainet, uurida seda teaduslikult ning eksponeerida ja vahendada üldsusele, lähtudes teaduse ja ühiskonna vajadustest ning huvidest, edendada kultuuriantropoloogia-, museoloogia- ja muuseumipedagoogikaalast tööd ning säilitada ja arendada ajaloolist mõisakompleksi kui tervikut. Eesti Põllumajandusmuuseumil on juhtiv osa teiste sama valdkonna ja väikemuuseumide metoodilisel juhendamisel.

Muuseumi missioon on: kaasaaitamine maaelu- ja põllumajandusvaldkonna omanäolisuse säilitamisele ja arendamisele Euroopa ja maailma kultuuripärandi osana. Hoida maakultuuri järjepidevust ning olla minevikukogemuse siduja tulevikuga.

Selleks tutvustab muuseum näituste, trükiste ja muuseumiprogrammide abil mineviku põllumajanduse kõrval ka uusi suundi ja arenguid ning selgitab põllumajanduse ja maaelu olulisust ühiskonnale laiemalt, väärtustab põllumajandusharidust koostöös vastavate uurimis- ja õppeasutuste, erinevate organisatsioonide ning üksikisikutega.

2. Kogumispõhimõtted.

Kogumispõhimõtted on muuseumikogu eesmärgipärase täiendamise alus. Avalikkus saab kogumiskava abil ülevaate muuseumi kogudest nende haldamisest ja täiendamisest.

Kogumispõhimõtete koostamisel on lähtutud teiste sarnaste või lähipiirkonnas tegutsevate muuseumide kogude lühianalüüsist, Eesti Põllumajandusmuuseumi kogude põhjalikust ülevaatest ja analüüsist ning juurdekasvuvõimaluste ja säilitustingimuste analüüsist, arvestades muu hulgas muuseumi spetsiifikat.

Kogumispõhimõtted on EPM kogude haldamise alusjuhendi Kogude poliitika osa, mis lähtub muuseumiseaduse, EPM põhimääruse, arengukava ja ICOM eetikakoodeksi nõuetest, määrab muuseumikogu arenguplaanid ning reguleerib kogu moodustamist ja säilitamist.

2.2. Muuseumi ajalugu

Eesti Põllumajanduse Muuseum asutati 1968. a Eesti Põllumajanduse Akadeemia (EPA) juurde ühiskondlikel alustel (EPA rektori käskkiri nr 183 2. juulist 1968).

Organiseerimiskomisjoni kuulusid prof Jüri Kuum esimehena ja prof Aimu Reintam abiesimehena, liikmeteks olid professorid Nikolai Koslov, Elmar Haller, Leida Lepajõe, Hugo Sutter ja Julius Tehver.

1969. a kinnitati muuseumi 35-liikmelise teadusliku nõukogu koosseis; esimees prof J. Kuum. Praeguses, 2005. aastal taasalustanud teadusnõukogus on 20 liiget, esimees PhD Mare Kõiva.

1971. a muuseumi jaoks eraldati endise mõisakeskuse hooned Ülenurmel.

1975. a kandis põllumajandusmuuseumide rahvusvaheline sekretariaat Eesti Põllumajanduse Muuseumi rahvusvahelisse põllumajandusmuuseumide nimestikku.

1983. a läks muuseum riikliku kultuuriasutuseks ENSV Põllumajandusministeeriumi alluvusse ja nimetati ümber Eesti Põllumajandusmuuseumiks.

1988. a liitus filiaalina Elva EPT isetegevuslik maaparandusmasinate muuseum (juhataja Rein Kompus). Rahaliste vahendite nappusel ei olnud võimalik filiaali välja ehitada, säilikud toodi Ülenurmele.

1988. a. avati filiaalina Juhan ja Jakob Liivi kodutalu muuseum Alatskivil, mis alates 1992. aastast on iseseisev asutus ametliku nimetusega Liivi Muuseum.

1989. a liideti Tori Hobusekasvanduse Muuseum (juhataja Urmas Esna). 1997. a anti Tori filiaali varad tasuta üle Tori Vallavalitsusele, muuseumi nimeks sai Tori Muuseum.

1994. a liideti filiaalina Eesti Piimandusmuuseum Imaveres (juhataja Toivo Pedak). Piimandusmuuseum iseseisvus 2000. aastal.

1994. a liideti filiaalina Eesti Lihandusmuuseum Kuressaares (juhataja Valentin Põllumees). Filiaal likvideeriti 2001. aastal, enamik säilikuid toodi Ülenurmele.

1986–1993. a töötas Eesti Põllumajandusmuuseum majanditevahelise riiklik-kooperatiivse ettevõtteks.

1993. a muudeti muuseum Põllumajandusministeeriumi alluvuses olevaks riiklikuks eelarveliseks asutuseks.

1997. a Eesti Põllumajandusmuuseum kinnitati põllumajandusajaloo uurimise, säilitamise ja eksponeerimise keskmuseumiks (alus: Eesti Vabariigi valitsuse määrus nr 31 11. veebruarist 1997).

2000. a sai muuseum enda käsutusse Ülenurme mõisa häärberi.

2006. a asutati Eesti Põllumajandusmuuseumi Edendamise Selts.

2006. a viidi lõpule muuseumi territooriumi detailplaneering ning seoses sellega eraldatakse muuseumile juurde uus maa-ala, millele on plaanis ehitada uus näitusehall museaalide hoidmiseks ja eksponeerimiseks. 1970-ndatel aastatel ehitatud garaaž-töökoja juurdeehitus museaalide konserveerimiseks-restaureerimiseks moodustab arhitektuuriliselt ühtse terviku uue näitusehalliga.

2007. a valmis Eesti Põllumajandusmuuseumi ümbruse (mõisapargi) rekonstrueerimise projekt.

2008. a Üleminek majandustarkvarale SAP R/3. Eelnevalt kasutusel olevad programmid Eeva ja PiMen. Uus tarkvara võimaldab lisaks raamatupidamis- ja personaliarvestuse pidamisele hallata organisatsiooni struktuuri ja koolitusandmeid.

2008. a koostöölepingud Eesti Maaülikooli, Jõgeva Sordiaretuse Instituudi ja Jõgeva vallaga teadus- ja arendustegevuse edendamiseks.

Infrastruktuuri arendamine

2000. a valmis areen, kus hakati läbi viima suurüritusi.

2007/08. a Alustati mõisapargi rekonstrueerimist: pargiteed, alleed, muru taastamine, hoolduslõikus, pargi hooldustööd. Toetas SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Mõisapargi kujunduselement rotund rekonstrueeriti turismiinfokeskuseks, avati muuseumi 40. aastapäeval (02.07.2008) Ülenurme mõisat, Eesti Põllumajandusmuuseumit ning Aardla poldrit ja maastikukaitseala tutvustavate näitustega.

2007. a Renoveeriti teenindav hoone nr 2 (Sepikoda) – II korrusel avati klassid muuseumiprogrammide läbiviimiseks (talutare, klassiruum, multimeediaprogrammide esitlustuba), I korrusel sepikoda, kangakudumisruum ja puutöökoda. (Rahastas Põllumajandusministeerium ja Siseministeerium *Hasartmängumaksust regionaalsete investeeringute programm*). Hoone kantud riigivararegistrisse nimetusega *Õpikoda*.

2007. a Ekspositsioonihoonel nr 3 (Tõllakuur) paigaldati uus katus.

2007. a Alustati ekspositsioonihoonel nr 6 (Leivatare) rekonstrueerimise ja juurdeehitusega; uus leivaahi valmis 2006. a, rekonstrueeritud hoone avati 11.10.2009.

2010. a Ekspositsioonihoonel nr 1 renoveeriti uue püsiekspositsiooni „Põllumajanduse ja maaelu areng läbi sajandite” avamiseks. Püsiekspositsioon pälvis Muuseumiõukogu auhinna Muuseumirott 2010.

2010. a Õle-tohutoa renoveerimine. Ekspositsioon „Ilusat ja kasulikku õlest, linast ja kasest” ja aime Langi isikunäitus „Kuldne õlg ja põnev kasetoht meie kodus“.

2011. a Puidu- ja metallirestaureerimise töökoja ja puidurestaureerimise õppeklassi renoveerimine.

2013. a renoveeriti Ekspositsioonihoonel nr 4 (linamaja), avati näitused:

- Naised põllumajanduse mehhaniseerimisel
- Linnukasvatus Eestis
- Lina meie igapäevaelus
- Põllumajandustehnika fondinäitus

Hoidlad:

Algaastatel oli ainsaks hoidlaruumiks Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudile (ELVI) kuulunud küün Märjal.

1971. a otsustasid Eesti Põllumajanduse Muuseumi juhatus ja EPA rektoraat, et muuseumi tulevaseks asukohaks saavad EPA Ülenurme õppe- ja katsemajandi keskuses asuvad mõisaaegsed tootmishooned: puutöökoda-sepikoda, hobusetall ja veiselaut ehitatakse ümber vastavalt muuseumi nõuetele.

1975. a andis majand muuseumile üle tõllakuuri otsas olevad majanduslaod, mis kohandati hoidlateks.

1975. a sai muuseum fotolabori ruumid EPA ühiselamu keldrisse.

1980. a koondati suuremõõtmeline ja haruldane põllumajandustehnika näituseväljakule ja samasse paigaldati ka Saaremaalt toodud pukkuulik.

1989. a sai muuseum enda käsutusse kaarhalli Reolas, kuhu koliti esemed Märja küünist.

2006. a remonditi ekspositsioonihoones nr 4 (Linamaja) ruum arhiiv-dokumendikogu tarbeks, likvideeriti amortiseerunud elektriküttekatel. Vabanenud ruum remonditi tekstiilikogu paigutamiseks.

2007. a lõpetati ekspositsioonihoones nr 5 (Mesindusmaja) elektrikütte paigaldamine, remonditi I korruse ekspositsioonisaalid (näitusesaalis avati püsiekspositsioon „Mesinduse areng Eestis“). 2008. a avati väiksemas saalis lugejate ja uurijate tarbeks raamatukogu lugemissaal ja kasutuskogu ja II korruse saal raamatukogu fondi tarbeks.

2006/08. a Tekstiiliruumi väljaehitamine ekspositsioonihoones nr 4 (Linamaja).

2009. a Ekspositsioonihoones nr 8 (Laut) II korrus kohaldati fondihoidlaks; paigaldati elektri-, valve- ja tuletõrjesignalisatsioonisüsteemid.

2010. a renoveeriti Ekspositsioonihoones nr 1 kus paikneb fotode, filmide ja videote nõuetekohane fondihoidla.

Kogumine:

Esimene museaal – käsikivi Tori-Jõesuu Tohera külast – koguti enne muuseumi asutamiskoosolekut, 21. juunil 1968. a.

Esimese muuseumiaasta jooksul koguti 332 eset, 6018 fotot, 105 raamatut ja 2600 lehte käsikirju.

1970–1980. a koguti väga aktiivselt, peamisteks kogumispirkondadeks olid Tartu-, Pärnu- ja Viljandimaa. Kogumist kergendas 1970. a saadud veoauto. Koostöös Eesti Rahva Muuseumi ja Eesti Televisiooniga filmiti kaasaegseid tööprotsesse põllumajanduses, tööd piimafarmis ja kalakasvanduses, majandite elu-olu, mõningaid kultuurisündmusi maal ning materjale põllumajandusteadlaste ja -pedagoogide kohta (Jüri Kuum, Osvald Hallik, Jakob Rulli), valmis film „Kes minevikku ei mäleta...“, kus kajastati põllumajandusmuuseumi mõtet, kogumist ja säilitamist.

1980. a lõpul hoogustus mälestuste kogumine. Üleskutsele „Põllumees, kas mäletad?“ laekus üle 400 kaastöö.

2006. a Piistaoja Katsetalu arhiiv ja Theodor Pooli materjalid annetati Eesti Põllumajandusmuuseumi fondi.

2007. a Eesti Põllumajandusmuuseumi töötajate ekspeditsioon suulise ajaloolise pärimuse kogumiseks Piistaojale.

2007. a õpilaste loomekonkurss „Sammud esivanemate radadel“.

2007/08. a Fotode kogumisvõistlus „Fookuses on maamajandus“.

2008/09. a Konkurss „Maanaine ajas ja ruumis“.

2009/10. a Konkurss „Maamehe ramm ja vägi“.

2011. a alustati 1992 aasta põllumajandusreformiga seotud materjalide kogumist: reformiaja meenutused, majandite reformilood, fotod, dokumendid ja muud materjalid. Saadav materjal peaks olema võimalikult laiapõhjaline, kaasates nii reformi ettevalmistajaid, läbiviijaid kui ka subjekte.

2013. a alustati isevalmistatud traktorite kogumist.

2014. a Foto- ja esseekonkurss: “Maaelu pildil aastatel 1988–2014”

Koostatud küsitluskavad (alates 2006. a):

Töö ja tunnustus

Maanaine ajas ja ruumis

Tööaastad EPMis

Mälestused Ülenurmelt

Maamehe ramm ja vägi

Naistraktoristid

Traktoristid

Mälestused ja kogemused seoses põllumajandusreformiga

Majandite põllumajandusreformi lood

Maakino

Metoodiline juhend fotode kogumiseks

Isevalmistatud traktorid

Kogude korraldamine:

Raamatukogu inventariraamatut on peetud alates 1968. aastast

1974. a seati sisse kogumisraamatud.

1987. a täiustati arvelevõtu ja liigitamise süsteemi (loodi kartoteegi vorm, hakati koostama teaduslikke kirjeldusi ja pildistama säilikuid).

2001. a muuseum sai esimesed arvutid.

2003. a võeti kasutusele andmebaas KVIS.

2006–2008. a viidi muuseumi kogudes läbi esimesed täielikud inventuurid.

2006. a tõsteti kogude fotomaterjal failiserverisse; sinna suunati ka varukoopiad.

2007. a võeti raamatukogus kasutusele andmebaas URRAM.

2010. a võeti kasutusele andmebaas MuIS.

2.3. Muuseumi hoonete struktuur ja hoidlate kliima

Hoone	Hoidlapinda m2	Näitusepinda m2	Märkused
Peahoone		74,6	
Ekspositsioonihoone nr 1 (näitustemaja, tall)	27,4	667,7	
Õpikoda		262,4	
Ekspositsioonihoone nr 3 (tõllakuur)		397,992	Sellest 287,96 m2 lahtist tõllakuurialust

Ekspositsioonihoone nr 4 (linamaja)	260,6	560	
Ekspositsioonihoone nr 5 (mesindushoone)	102	105	
Ekspositsioonihoone nr 6 (leivatare)		51,62	
Ekspositsioonihoone nr 7(küün)	192,5	276	
Ekspositsioonihoone nr 8 (laut) II korrus	1068,8		
Ekspositsioonihoone nr 8 (laut) I korrus	49		
Ekspositsioonihoone nr 9 (Ägli I)	648		
Ekspositsioonihoone nr 10 (Ägli II)	803,7		
Ekspositsioonihoone nr 12 (Reola)	495		
Kohvik-turismiinfokeskus		65,4	
Näituseväljak		1725	
Kokku	3647	4185,712 (näituseväljakuta 2460,712)	

Hoidlate kliima 2013

Hoidla	Keskmine õhutemp. aastas	Keskmine õhuniiskus aastas	Õhutemp. kõikumine	Õhuniiskuse kõikumine	Märkused
Ekspositsiooni hoone nr 8 (hoidla II korrus)	20°C	43,5%			Temperatuur ja niiskus nõutud piirides
Ekspositsiooni hoone nr 4 (linamaja) Dok.hoidla suur	17°C	58%	9..21°C	34-76%	Madalaim mõõdetud temperatuur 9° (jaanuar) Kõrgeim mõõdetud temperatuur 21° (juuli, august) Madalaim mõõdetud niiskustase 34% (märts) Kõrgeim mõõdetud niiskustase 76% (juuni)
Ekspositsiooni hoone nr 4 (linamaja) Dok.hoidla väike	17°C	47%	10..21°C	31-58%	Madalaim mõõdetud temperatuur 10° (jaanuar) Kõrgeim mõõdetud temperatuur 21° (juuli, august) Madalaim mõõdetud niiskustase 31% (märts) Kõrgeim mõõdetud niiskustase 58% (juuni, juuli)

Ekspositsiooni hoone nr 9 (Ägli I) hoidla	7,7°C	72,2%			Õhuniiskus kõrge, temp. ja niiskuse kõikumised suured
Ekspositsiooni hoone nr 10 (Ägli II) hoidla	6,3°C	69,4%			Õhuniiskus kõrge, temp. ja niiskuse kõikumised suured
Ekspositsiooni hoone nr 12 (Reola hoidla)	14°C	71%			Õhuniiskus kõrge, temp. ja niiskuse kõikumised suured
Ekspositsiooni hoone nr 5 Rmtk.hoidla (II korrus)	18,8°C	49,7%	18..21°C	41-60%	Temperatuur ja niiskus nõutud piirides
Ekspositsiooni hoone nr 5 Rmtk.lug. saal (I korrus)	19,9°C	52,9%	18..21°C	38-73%	Õhuniiskuse kõikumine suur
Tekstiili hoidla	15°	60%	14..21°C	40-72%	Õhuniiskuse kõikumine suur

3. Muuseumikogu täiendamine

3.1. Kogumise eesmärgid

Eesti Põllumajandusmuuseum on Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas tegutsev muuseum, mille ülesandeks on koguda, uurida, säilitada ja eksponeerida põllumajandust ning maaelu kajastavat ainet.

Kogumine lähtub teadus-, näituse- ja haridustegevusest, aitab kaasa põllumajanduse ja maaelu paremale mõistmisele ning väärtustamisele.

Muuseumikogusid täiendatakse eesmärgipäraselt selle terviklikkuse põhimõtetest lähtudes, täidetakse ka varasema kogumisega kujunenud piirkondlikud ja valdkondlikud lüngad.

Kogumispirkonnaks on kogu Eesti territoorium, rohkem pööratakse tähelepanu aladele, kust on vähem kogutud (saared, Ida-Virumaa, Võrumaa, Valgamaa), lisaks väliseestlaste tegevusega seotud materjalid.

3.2. Muuseumikogu täiendamise üldpõhimõtted

Muuseum ei võta vastu annetust, kingitust ja pärandust, kui see ei vasta Eesti Põllumajandusmuuseumi kogumispõhimõtetele.

Muuseum ei osta ega omanda kingituse, laenu, päranduse ega vahetuse teel ühtegi objekti, kui tekib kahtlus selle seaduslikus omandiõiguses.

Muuseum ei võta vastu objekte, mida pole võimalik hoiustada ega säilitada, ning mille seisukord võib kahjustada teisi museaale või kui üleandja esitab eritingimusi, mida pole võimalik täita.

Muuseum arvestab kogumisel teise sama piirkonna või sarnase ainevaldkonna muuseumide kogumispoliitikatega.

Eesti Põllumajandusmuuseum ei kogu üldjuhul asju, mille kogumise ja säilitamisega tegeleb professionaalselt ja süstemaatiliselt mõni teine muuseum.

Erandiks on olukorrad, kui nendel asjadel on lisaväärtus põllumajanduse ajaloo seisukohast või kui nende esemete kogumine aitab kaasa kogude terviklikkusele.

Kogumispõhimõtte kavandamisel arvestame, et sõlmitakse muuseumitevahelisi siduvaid kokkuleppeid kogumispirkondade ja -teemade kindlaksmääramiseks.

Kogude täiendamise viisid

Annetused

Muuseum võtab vastu muuseumi spetsiifikaga sobivad annetused. Kogude täiendamise komisjon hindab annetused ja määrab nende kuuluvuse põhi- või abikogusse.

Välitööd

Välitöid teostatakse kindla suunitlusega ja kindlate projektide raames (kogude täiendamine vajaliku materjaliga, näituste ja uurimuste ettevalmistamine). Välitööde läbiviimiseks koostatakse küsitluskavad, kogutud materjalid dokumenteeritakse välitööde päevikutes. Kogutakse esemeid, mälestusi, fotosid, dokumente, videoid, filme, helisalvestisi, käsikirju, pärimust. Kogumisaktsioonide läbiviimiseks kaasatakse meediat.

Ostud

Kogude täiendamine ostu teel toimub vastavalt muuseumi eelarves ettenähtud rahasummale ja vajadustele.

Museaalid soetatakse püsiva säilitamise eesmärgil.

3.3. Muuseumikogu täiendamise sisulised kriteeriumid

Direktori käskkirjaga nr 19.09.2012 nr1-9/12 moodustati Eesti Põllumajandusmuuseumi kogude täiendamise komisjon.

Muuseum täiendab muuseumikogu eesmärgipäraselt, lähtudes muuseumi koostatud kogumispõhimõtetest ning muuseumikogu täiendamise ja asja muuseumisse hoiule võtmise komisjoni otsustest.

Kultuuriväärtusega asja museaalina arvele ja muuseumisse hoiule võtmine, märgistamine, säilitamine, muuseumikogust väljaarvamine ja üleandmine toimub muuseumiseaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud korras.

Eesti Põllumajandusmuuseumi kogud jagunevad põhikoguks ja abikoguks.

Põhikogusse vastuvõtmise kriteeriumid

Põhikogu jaguneb esemekoguks, dokumentide-ja käsikirjadekoguks, fotokoguks, filmikoguks, videokoguks, tekstiilikoguks, kunstikoguks, fonokoguks, muusikakoguks ja arhiivraamatukoguks.

Vastuvõetaval objektil on ajalooline, esteetiline, teaduslik, ühiskondlik ja/või kogukondlik väärtus ja sobivus muuseumi spetsiifikaga.

Arhiivraamatukogusse võetakse vastu enne 1920. a ilmunud Eesti põllumajanduse kohta käivad trükised.

Muuseum peab suutma tagada museaali pikaajalist säilivust ja kasutatavust.

Abikogusse vastuvõtmise kriteeriumid

Abikogusse võetakse vastu esemeid, käsikirju, dokumente, tekstiile, mis väärivad säilitamist teadusliku, haridusliku või eksponeerimise eesmärgil ja aitavad piirata põhikogusse vastuvõetud originaalesemete kasutamist.

3.4. Muuseumikogu

Muuseumikogu hetkeseis ja täiendamisevajadus

Muuseumikogu	Digiteeritud	01.01.2014	MuIs
Esemekogu	7399	11 185	9648
Fotokogu	17541	32 427	20255
Dokumentide ja käsikirjade kogu	1015	13 436	9647
Kunstikogu	107	414	318
Videokogu	336	336	336
Tekstiilikogu	145	190	190
Filmikogu	81	146	146
Fonokogu	29	38	29
Muusikakogu		8	8
Raamatukogu	0	26536	0
MUSEUMIKOGU KOKKU	26653	84716	40577

Eesti Põllumajandusmuuseumi raamatukogu kantakse andmebaasi URRAM 01.01.2014 seisuga andmebaasi kantud **10 928** trükist.

Esemekogu

Esemekogu suurus 01.01.2014 seisuga 11 185 museaali.

Kogu sisaldab etnograafilisi põllutööriistu, põllumajandustehnikat, majapidamis- ja tarbeesemeid, Maaülikooli ja põllumajanduslike koolide õppematerjale.

Kogude komplekteerimisel on tugevuseks olnud seos Eesti Maaülikooliga ja 1970.–1980. aastate kogumisreisid (kogumise haare ulatub peaaegu üle kogu Eesti).

Näituseväljakul paikneb unikaalne suuremõõtmeline põllumajandustehnika: lokomobiilid, traktorid, ekskavaatorid ja teised eksponaadid.

20. sajandi algul valmistatud lokomobiilidest on neli isesõitjad („Garrett“, „Lincoln“ ja kaks „Lanzi“). Kolm aurukatelt on järelveetavad (Rootsi „Munktells“, Briti „Marshall“ ja nõukogude П-25. Traktoritest on vanim 1919. a. USA-s toodetud „Internatsional“. Kahe-, kolme- ja neljakümnendate aastate mudeleid esindavad ratastraktorid „Fordson“, „Deering“ ja „Lanz Bulldog“ ning linttraktor „Deering“. Nõukogude traktoritest on eksponeeritud ratastraktorid Universal, DT-20, K-700A, T-28, roomiktraktorid C-100, KD-35, ACXT3 NATI, T-100M, DT-75.

Maaparandustehnikast on ainulaadsem 1957. a. Tallinnas valmistatud dreanaažiekskavaator ETN-142. Kogus on haruldane 1930 aastate lõpust pärinev järelveetav ameerika „Allis Chalmers“ teraviljakombain.

Muuseumis säilitatakse väheleiduvaid Eestis toodetud põllumajandusmasinaid: „Lellepi“ külvikuid, „Franz Krulli“ atru ja niidukeid, „Lõhmuse“ atru, kännujuurimismasin, külvik-kultivaator, „Ratniku“ tuuli- ja kartulivõtumasin. Nõukogude perioodist on esindatud „Punane Krull“, „Võit“ (endine „Lellep“), Põlva EPT.

Rikkalikult on esindatud rehepeksumasinaid, külvi-, koristus- ja tuulamisvahendid. Muuseumil on ainulaadne 81-esemeline talurahva veovahendite kogu, milles leidub vedruvankreid, vitsratastega heinaveokärusid, regesid, saane, palgiveokelke, kaarikuid.

Arvukalt on muuseumis linakasvatuse ja –töötlemisega seotud esemeid: eritüübilised lõugutid, ropsimõõku, linaraatse, linakamme, käsi- ja hobujõul töötavaid linamurdmismasinaid.

Mesindusinventarist on esindatud eritüübilised õlg-, pakk-, ja raamtarud.

Seoses Linnuvabriku muuseumi likvideerimisega anti Põllumajandusmuuseumile üle huvitav ja väärtuslik linnukasvatuse säilike kogu, mida hoitakse ja eksponeeritakse näitusel „Kodulind“. Selle näituse teiseks põhiosaks on Tartu Ülikooli Väikelooma- ja Linnukasvatuse Katsejaama sisseseade (inkubaatorid ja väiksemad masinad).

Piimandusega seotud esemetest on enim koorelahutajaid ja võimasinaid. Haruldane on Karl Julius Happichi kollektsioon, mis sisaldab piimaproovi võtmise vahendeid, laboratooriuminventari ja etnograafilisi ning arheoloogilisi piimatoodete valmistamisega seotud esemeid Vene Keisririigi Euroopa-osast.

Veterinaaria on esindatud arvukate loomaarsti- ja seemendustehniku töövahenditega. Kultuurilooliselt huvitavamaid esemeid on ladinakeelse pealiskirjaga arstiriistade karp, mis kingiti 1901. a. Friedrich von Bradke-nimelise stipendiumi korras Tartu Veterinaarinstituudi õpilasele Aleksei Abramovile. Fr. von Bradke oli Balti Õpperingkonna kuraator aastail 1854–1962 ja omas suuri teeneid Tartu Veterinaarinstituudi asutamisel. Temanimeselise stipendiumi auhinnaks olid praktiliseks tööks vajalikud vahendid.

Arvukalt leidub muuseumi kogudes ameti- ja aurahasid, mälestus- ja tunnustusesemeid.

Ainulaadsed on Eesti Vabariigi Põllutööministeeriumi hõbedast rändauhinnad kann ankur ja kapp. Muuseumis on vallatalitaja abi hõbedast ametiraha 19. sajandi II poolest, poliitikule ja põllumeeste juhile Jaan Hünersonile kuulunud Eesti Punase Risti ning skautide teeneteristid, puuviljaaretaja Aleksander Siimoni ordenid, Petseri Põllutöökooli I lennu lõpumärk 1929. aastast, lüpsivõistluste I klassi hõbe- ja II klassi pronksmärgid ning Nõukogude Liidu

Tööpunalipu orden. Kogus leidub vähe säilinud põllumeesteseltside poolt välja antud tunnustusmedaleid, hinnatavamad on väikeste seltside nagu Vaivara, Tapa ja Väike-Maarja omad. Mõned kogusolevad medalid võivad olla unikaalsed, kuna Tiiu Leimuse poolt 2001. aastal koostatud Eesti põllumeesteseltside medalite kataloogis neid ei leidu.

Nõukogude ajal sai muuseumi esemekogu annetusi kümnelt Eesti Põllumajanduse Akadeemia kateedrit, sealhulgas mitmelt varasema perioodi katsevahendeid, sisseseadet jms, ning realt tuntud teadlastelt nagu Hugo Sutter, Paul Kuldkepp jt. Praeguse Eesti Maaülikooli katsejaamadest ja -baasidest on materjale näiteks Raadi, Eerika, Nõmmiku ja Ülenurme. Teiste teadusasutuste esemeid on näiteks Jõgeva Sordiaretusjaamast ja Tooma Sookatsejaamast.

Alajaotused:

- **Põllundus, maaparandus** sisaldab peamiselt etnograafilisi põllutööriistu, välja arvatud hobuveetavaid ja maaparandusega seotud esemeid (peamiselt maamõõtja töövahendeid).

Esemete jaotumine:

Enam on esemeid kogutud Tartu-, Pärnu- ja Viljandimaalt, suurel hulgal esemetel on päritolu teadmata.

Puuduvad antud esemete Põhja- ja Lääne-Eesti erivormid.

- **Veovahendid, masinad, suured maaharimisriistad** sisaldab unikaalset kogu Eestis kasutatud põllumajandusmasinatest.

Enam on esemeid kogutud Tartu-, Viljandi-, Pärnu- ja Võrumaalt, suure hulga esemete päritolu on teadmata.

- **Aianduse** kohta on seni kogutud suhteliselt vähe. Suuremad annetajad on olnud EPA Entomoloogia ja Aianduse kateeder ning aiandusteadlane Paul Juurikas. Aianduse alajaotusse kuuluvad ka herbaariumid, millest kõik ei puuduta aiandust.

Enam on esemeid kogutud Tartumaalt, suurel hulgal esemetel on päritolu teadmata.

- **Mesinduse** valdkonna esemeid on erinevatest ajaloetappidest, kuid materjalid kaasaja kohta peaaegu puuduvad.

Enam on esemeid kogutud Tartumaalt ja Põhja-Eesti maakondadest.

- **Looma- ja linnukasvatus**

Loomakasvatuse valdkonda kuuluvad peamiselt hobuserakmed ja laudas kasutatavad töövahendid. Kogu pole lähema mineviku suhtes esinduslik.

Linnukasvatuse valdkonna museaalid on kogutud peamiselt EPA Eriloomakasvatuse Kateedrist ja kunagise Tallinna Linnuvabriku Muuseumist.

Museaalidest, mille päritolu on teada, on 35% saadud Tartumaalt, 12% Viljandimaalt, 10% Pärnumaalt.

- **Veterinaarmeditsiin**

Suurema osa veterinaarmeditsiinalasest ainesest kogus 1990. aastate teisel poolel Johannes Miller seoses näituse „150 aastat veterinaarmeditsiini Eestis” ettevalmistamisega, enamus annetajaid on olnud maakondade veterinaararstid.

Veterinaarmeditsiin on ainus teema, kus kõige rohkem esemeid pole pärit Tartumaalt, vaid Harjumaalt.

- **Piimandus**

Enam on piimatöötlemisega seotud esemeid (võimasinad, koorelahutajad). Haruldane Karl Julius Happichi kollektsioon sisaldab piimaproovi võtmise vahendeid ja laboratooriuminventari ning peamiselt etnograafilisi ja arheoloogilisi piimandusega seotud esemeid Vene Keisririigi Euroopa-osast. Peaaegu 70% teadaoleva päritoluga esemetest on Tartumaalt, järgmisena on Viljandimaalt ligi 7%.

• Toidu valmistamine ja säilitamine

Valdkond sisaldab kõige enam etnograafilisi puunõusid. Rohkelt on kogutud esemeid nõukogude perioodist. Viimastel aastatel on kogutud Eestis valmistatud põllumajandussaaduste pakendeid.

Enamik lihandusega seotud esemeid on saadud 2001. aastani tegutsenud Eesti Põllumajandusmuuseumi lihandusfiliaalilt Saaremaalt.

Teadaoleva päritoluga esemetest on 27% pärit Tartumaalt, 13% Pärnumaalt, järgnevad Viljandi- ja Harjumaa.

• Puu- ja metallitöövahendid

Valdkond on olnud kogumise kõrvalsuunaks. Aktiivselt ja sihipäraselt on kogutud neid 1970.–1980. ja 2007–2008. aastatel.

Enam on kogutud Tartu-, Viljandi- ja Pärnumaalt. Lünka võib näha selles, et Ida-Virumaa kui puutööpiirkond on viimaste seas. Teadmata päritoluga esemete osakaal on võrdlemisi väike.

• Lina- ja kangatööd

Valdkond on täiuslikult komplekteeritud. Muuseumi kogumistööd on toimunud peamiselt Lõuna-Eestis, kus lina on kasvatatud rohkem. Eesti Põllumajandusmuuseumi vanimaid esemeid kogudes on Kolga-Jaanist pärit linahari aastast 1796. ja puupiidega linahari Häädemeestelt aastast 1867. Kogutud on linamasinaid, mis töötasid inim- või hobujõul, mootori jõul ja üks veejõul. Viimane on pärit Vändra vallast Vahi vesiveskist. Leidub ka tööstuslikult valmistatud linatöötlemismasinaid nõukogude ajast.

Väärtuslikke esemeid on ka kanga- ja nahatöödeks mõeldud esemete seas (Robert Kiehle nahaõmblusmasin 19. sajandi lõpust, õmblusmasin Singer 34 1908. aastast, mida on toodetud üle 60 000 eksemplari).

23% teadaoleva päritoluga esemeist on Tartumaalt, 15% Viljandimaalt, 10% Võrumaalt, 8% Jõgevamaalt. Pärnu-, Põlva- ja Järvamaalt on igast umbes 7%. Probleemiks on päritoluta esemete suur arv mõnedes kategooriates, seejuures just väärtuslikumates.

• Majapidamine

Valdkonnas leidub lähimineviku jalatseid, pesumasinaid, triikraudu jms.

Sihipäratuks tuleb lugeda nii paljude kaalude, pesurullide, triikraudade kogumist ja restaureerimist.

Teadaoleva päritoluga majapidamiseseemetest on 37% pärit Tartumaalt, Viljandi-, Pärnu- ja Jõgevamaa on kõik vahemikus 6–7%.

• Auhinnad ja suveniirid

Valdkonna olulisemateks museaalideks on Eesti punase karja tõumajandite auhinnad, alates 1920. aastatest. Sihipäraselt on kogutud põllumajandusseltside medaleid. Kogus leidub ka põllumajanduslike ja spordivõistluste auhindu, vimpleid, rinnamärke ja muid suveniire.

Auhinnad, suveniirid	Hulk	Päritolu teadmata
Auhinnad, karikad	50	1

Medalid	128	22
Rinnamärgid	243	49
Vimplid	320	48
Spordiauhinnad,-karikad	35	8
Tõuklassi auhinna-plaadid	26	1
Auhinnad, suveniirid – varia	21	3

Teadaoleva päritoluga auhindadest on 47% saadud Tartumaalt, 22% Harjumaalt.

• **Varia** alla kuuluvad mõned väiksemad teemad, millest enamik Eesti Põllumajandusmuuseumi kogumisvaldkondade alla otseselt ei kuulu. Erandiks on mudelid. Viimaste seas on näiteks Hugo Narusbergi omad, kes uuris 1960.–1970. aastail erinevate pidamisviiside ökonoomsust veisefarmides, ja Richard Tiitso konstrueeritud maaparandusmasinate mudelid.

Varia	Hulk
Kalandus	27
Jahindus	26
Arvutusmasinad	43
Telefon, raadio, televiisor	15
Mudelid	42
Niiskuse- ja temperatuurimõõtjad	12
Kontoritarbed	20
Koolitarbed	9
Sport	17
Tuletõrje	10
Tubakas	48
Suveniirid	57
Kingitused	14
Fotograafia	9

Teadaoleva päritoluga esemeist on 58% saadud Tartumaalt, 13% Harjumaalt.

Esemekogu täiendamise vajadus

• **Nõukogudeaegne tehnika:**

traktorid T-25, T-150K, ЮМЗ-6, МТЗ-50, МТЗ-52, МТЗ-82;

põhupallitajad;

sõnnikulaotajad;

iseliikuv silokombain E-280, 281;

iseliikuvad niidukid;

kombainid СК-4, Нива, Колос;

lohisti КУН-10;

väetisekülvikud;

heinaniidukid КС-2,1, КРН-2,1;

kultivaatorid,

kartulisorteer ТЗК-30;

loomakasvatuses kasutatud automaatjootjad;

söödakärud;
söödasegajad;
omavalmistatud tööriistad, maaharimisvahendid (heinaniidukid, adrad, äkked, aiatraktorid, mürgipritsid jne)

• **Enne Teist maailmasõda Eestis toodetud tehnika järgnevatelt firmadelt:**

Bleimann (Käru vald, aurukatlad)
Louisenhytte (Suure- Kõpu mõis, aurukatlad)
R. ja N. Anderson Petserimaalt (tuulimasinad);
Austla Elvast [konkreetne nimetus muutus aja jooksul] (adrad, äkked, kultivaatorid);
Baltika Paidest (petrooleumimootor UKU);
Boguševski Petserimaalt (tigutriöörid);
J. Kuurberg Raasikult (rehepeksumasinad);
A. Lõoke Tartust (adrad);
J. Otsa Tartust (puhtimisseadmed, pritsid, tolmutid);
K. Raack Tartust (külvikud);
J. Tamm Loksalt (kartulimutid);
Lesta/Lellep Tartust (rehepeksumasin);
P. Saretok Valgast (külvimasinad, juurviljaäkked);
Faure/Tegur Tartust (külvikud);
J. Ratnik Tartust (viljasorteerid, kartulivõtumasinad);
Fr. Krull Tallinnast (adrad);
ETK Tallinnast (viljapeksumasina);
Lõhmus Rakverest [konkreetne nimetus muutus aja jooksul] (adrad);
M. Seiler Pärnust (viljapeksumasinad),
R. Stryck Pärnust (mootorid);
U. Pohrt Viljandist (turbahundid)
• Eesti Põllumajandustehnika Tootmiskoondistes valmistatud põllumajandustehnika
• Maaelu- ja põllumajandusega tihedalt seotud tootmisalade tehnika (puidu-, turbatööstus)
• Maakodu mööbel
• Marjaauruti
• Õunapress
• Pilpatõmbamise masin
• Vitsajärg
• Viisuluud
• Loomade püünised
• Konksader
• Tuuliluud
• Vibuhäll
• Karjase pasun
• Leivaküna
• Piip
• Pohemold
• Vanutusküna

Dokumentide ja käsikirjade kogu

Dokumentide ja käsikirjade kogus oli 01.01.2014 seisuga 13 436 säilikut.

Kogu katab kõiki perioode tsaariajast tänapäevani.

Kaalukama osa kogus, ligi 60% moodustavad dokumendid.

- Silmapaistev osa on talude käekäiku kajastavatel materjalidel: taludokumendid, lepingud, majapidamisraamatud, asjaajamisdokumendid, kirjavahetus. Enam on dokumente Tartumaalt, Viljandimaalt, Pärnumaalt, Põlvamaalt, Võrumaalt, Järvamaalt, Harjumaalt, üksikuid mujaltki (kokku 1189). Mitmekülgset materjali on saadud Välba talust Tõstamaa vallast Pärnumaal.

- Rohkesti eripalgelisi dokumente ja käsikirjalist materjali on seotud isikutega: põllumajandusteadlased Jaan Mägi, Osvald Hallik, Elmar Haller, August Miljan, Peeter Kutti, Jüri Kuum, Jaak Ümarik, Edgar Keevallik, Hugo Sutter, Kalju Kask, põllumajandustegelane ja põllutööinstruktor Ado Johanson, põllumajandusega seotud teemade uurija ja populariseerija Eino Pillikse, loomaarst Aksel Kabrits, riigimõisate ülemvalitseja Kaarel, Roosileht, kodumajandushariduse edendaja Juhan Valvere, põllumees Johan Luts, linnukasvataja Robert Poola, kombainer Elmina Otsman.

Tsaariaeg

Silmapaistvamad materjalid on talu- ja mõisakaardid, ostu-müügi lepingud, tunnistused, asjaajamisdokumendid (Hellenurme mõisa kaart, tunnistused viljapeksust või kursustest osavõtu kohta, põllumajandusnäituste auhinnatunnistused, arveraamatud). Haruldasemad neist on Vilsandi saarega seotud dokumendid.

Eesti Vabariigi periood (1918–1940)

- Periood on hästi kajastatud maaparandust käsitleva materjaliga (Leo Rinne, Evald Tomingase ja Gustav Isotamme uurimistööd jm kirjutised, juhendid, plaanid, projektid, kaardid, aruanded, ankeedid, kirjavahetus, arvepidamised ja Tartumaad puudutav veeühingute dokumentatsioon).

- Talude ajalugu ja kohalikku põllumajandust käsitlevad uurimistööd (Rõngu, Audru, Helme, Torma, Avinurme, Risti talu Päri vallas Viljandimaal).

- Ainulaadne on tollal tegutsenud organisatsioonide dokumentatsioon (877). Peaaegu täielikult on esindatud Eesti Sordiparanduse Seltsi (106) ja Roela-Altserva Maanaiste Seltsi (625) materjalid, rohkesti on teavet Eesti Loomaarstide Koja (32) ja Haanja Maanoorte Ringi (79) tegevuse kohta. Tähelepanu väärivad veel mitmesugused kunstiliselt heal tasemel kujundatud põllumajandusnäituste auhinnatunnistused.

- Peaaegu kompaktna on Järvamaad puudutav karjakontrollraamatute, -aruannete ja arveraamatute kogu.

Saksa okupatsiooni periood (1941–1944)

Periood on kajastatud lünklikult, on vaid talundi põhiraamatuid, omanikukirju, osturaamatuid, viljapeksu päevaraamat, töendusliku ettevõtte tõend, müügikohustuse teateid.

Nõukogude perioodid (1940–1941, 1944–1991)

- Nõukogude okupatsioonide perioodile on iseloomulikud üldist põllumajanduslikku olukorda iseloomustavad ülevaated: aruanded ja plaanid põllumajandusliku tootmise kohta, üleskutsed riiklike normide täitmiseks.

Aktid maareformi ajast (1940, 1944–1947), materjalid ühisuste kohta (linnukasvatusühisuste kontrolldokumendid aastatest 1948–1950), masina-traktorijaamade ja traktoriste kursuste kohta.

- Kollektiviseerimist käsitlevatest materjalidest on mahukamad tollase Võrumaa Leevi valla täitevkomitee dokumendid aastatest 1948–1950, mida täiendavad mälestused, dokumendid ja uurimistööd 1949. aasta küüditamisest.
- Mahukas on kolhooside („Rahva Võit“, „Kuusalu“, „Vambola“ Tartumaal) ja sovhooside (Kambja, Ülenurme õppe-katsemajand) ja agrotööstuskoondise (1985–1991) dokumentatsioon, majandite kohta koostatud uurimistööid ja kroonikaid (Paide rajooni 9. Mai kolhoos, Kuusalu kolhoos, Ülenurme õppe-katsemajand).
- Kodu-uurimistööd (Toivo Malling, Ernst Toodo, Erich Erilti) ja kooliõpilaste uurimused kohalike põllumajandustöötajate kohta.
- Aianduse ja mesinduse kohta käivad asjaajamisdokumendid ja uurimistööd (120).
- Kooliaiadusega seotud materjalid: juhendid, eeskirjad, töövihikud, konspektid jm.
- Uurimistööd erinevatel teemadel (rahvusliku ärkamisaja tegelaste Carl Robert Jakobsoni (autor Jüri Kuum) ja Jaan Tammani (autor Aldo Tammsaar) ning maaharimisühistute ja kultuuriniitude kohta (Leo Kents)).
- Johan Lutsu, Rudolf Noore, Ella Wolmeri mälestused.
- Raadiosaadetes „Tere hommikust, põllumehed!“ esinenud Eino Pillikse raadiominivestluste tekstid.
- Filmistsenaariumid: vanade töövõtete tutvustamine, nõukogudeaegsed majandid jm.
- Ühingu „Teadus“ väljaanded.
- Mahukas kogu on Eesti Põllumajanduse Akadeemia kursuse- ja diplomitööid ning doktori- ja kandidaadidissertatsioone.
- Maaparandust käsitlev materjal sisaldab uurimistööid, mälestusi, juhendeid, nõupidamiste protokolle, eeskirju, plaane, kirjavahetust ning mitmesuguseid projekte ja teenistuskirju.
- Põllumajanduslike ehitiste kohta käivatest materjalidest on 1970. aastate veisekasvatusehitiste passid.
- Põllumajandusharidust käsitlevad uurimistööd ja dokumendid, millest mahukamad on Väimela ja Kehtna nädissovhoos-tehnikumi, Eesti Põllumajanduse Akadeemia, Loomakasvatuse Instituut.
- 1987. a küsitlusega „Põllumees, kas mäletad?“ laekunud mälestused, uurimistööd, dokumendid (479).

Eesti pärast iseseisvuse taastamist.

Kogu on täienenud lähiminevikku kajastava materjaliga ning sellise materjaliga, mille kogumine ei olnud nõukogude ajal võimalik (Piistaoja, Th. Pooli, väliseesti jm materjalid). Olulist täiendust on saadud likvideeritud muuseumite materjalide üleandmisega Eesti Põllumajandusmuuseumi kogusse. Lisaks passiivsele kogumisele on hoogustunud aktiivne kogumine: korraldatud kogumisreise, kogumisaktsioone ja konkursse.

- Lihandusmuuseumi (1994 liideti Eesti Põllumajandusmuuseumiga) dokumendid, uurimistööd lihanduse kohta, mälestused.
 - Linnuvabriku muuseumi dokumendid ja uurimused.
 - Piistaoja katsetalu dokumentatsioon ja uurimistööd.
 - Theodor Pooli isikukogu.
 - 2009. a konkurss-näitus „Maanaine ajas ja ruumis” ning 2011. a näituse „Maamehe ramm ja vägi“ koostamise käigus kogutud materjalid.
 - Juurde on saadud ka Eesti Põllumajandusülikooli (Maaülikooli) lõputöid.
 - Eesti Konsulentide Ühingu asjaajamisdokumendid (111).
 - Eesti Agronoomide Seltsi Rootsist dokumendid.
 - MTÜ Tartu Memento käsikirjad: tegevuse ülevaated, mälestused küüditamisest, uurimused.
 - 1980. a lõpu – 1990. a alguse taluseaduse, omandi-, maa- ja põllumajandusreformide materjalid.
 - Maalehe arhiiv, sh Linda Petti isikukogu.
 - Käsitöömeister Aime Langi isikukogu.
- Kogus on rohkem materjali Tartu-, Viljandi-, Pärnu- ja Järvamaalt, vähe Kirde-, Loode-Eestist ja saartelt.

Kogu täiendamisvajadus

Materjalide kogumine hõlmab kogu Eestit, täidetakse temaatilised, ajalised ja geograafilised lüngad.

Kogumisteemad

- Nõukogudeaegsete põllumajandustöötajate (juhtivtöötajad, teadlased, spetsialistid, lüpsjad-karjatalitajad, põllutöölised) kohta käivaid materjalid. Täiustatakse kogumistööd (intervjuud, mälestuste kogumine).
- Materjalid põllumajandusliku ühistegevuse kohta Eesti Vabariigi (1918–1940) ja nõukogude perioodi algusest (masinatarvitajate ühistud).
- Saksa okupatsiooni (1941– 1944) aegseid materjale on vaja täiendada ja mitmekesistada.
- Nõukogudeaegsete majandite kohta koostatud uurimistööd, majandite kroonikad ja mälestused.
- Masina-Traktorijaamade ja Eesti Põllumajandustootmiskoondiste materjalide täiendamine.
- Nõukogulike majandite juhtimine ja selle puudujäägid (väetiste kuritarvitamine, maaparanduse varjuküljed, ebareaalsed plaanid ja püüd neid täita, mõttetute kultuuride kasvatamise juurutamine).
- Linakasvatuse allakäik nõukogude ajal.
- Nõukogudeaegne töökultuur maal ja šeflusabi.
- Majandite ühinemine (kolhooside ühendamine sovhoosidega).
- Materjalid põllumajanduslike ehitiste kohta (plaanid, mälestused, uurimistööd nende ehitamisest ja kasutamisest).
- Põllumajandusreformidega kaasnev (talude taastamine ja käekäik, ühismajandite lagunemine).
- Põllumajandusliku ühistegevuse olukord pärast iseseisvuse taastamist.
- Maanaiste tegevus ja selle seosed põllumajandusega erinevatel perioodidel.

- Taluturismi areng.
- Kodumajandus- ja põllumajandusharidust kajastavate materjalide täiendamine erinevate perioodide kohta (koolide käekäik, õppetöö, õpetajate ja kooli vilistlaste mälestused).
- Eesti Põllumajandusmuuseumi tutvustavad reklaammaterjalid ja projektid.

Kogu täiendamisvajadus

Põllumajanduskoolide õpetajate ja õpilaste konspektid.

Fotokogu

Fotokogus oli 01.01.2014 seisuga 32 427 säilikut.

Suure väärtusega kogu sisaldab peamiselt must-valgeid fotosid, klaasnegatiive ja diapositiive Eesti maaelust alates 19. sajandi lõpust kuni tänapäevani. Fotodele on jäädvustatud erinevaid töid maaharimisest, karjakasvatusest, aiandusest, mesindusest, põllumajandusseltside ja põllumajanduslike ühismajandite tegevusest, maaehitusest, haridusest, perekonnaelust.

Fotokogu jagunemine perioodide kaupa

Periood	Hulk
Kuni 1918	3%
1918 – 1940	18%
1941 – 1990	66%
1992 – 2012	11%
Teadmata:	2%

Periood kuni 1918. a sisaldab:

Fotosid Tartu Piimabakterioloogia laboratooriumi tegevusest, Eesti Punase Karja Tõuseltsi, põllumajanduskursuste, -koolide ja Fr. von Bergi (sealhulgas tema reisialbum) kohta.

Periood 1918–1940 sisaldab:

Väärtuslikumad on riigimõisate, Eesti Punase Karja Tõuseltsi albumid, Gustav Vilbaste reisialbum, fotoseeriad soosunduste, lüpsivõistluste ja teadlaste (prof. Cerelius Ruus, prof. Elmar Liik jt) kohta.

Selle perioodi kohta on ka kõige rohkem väheväärtuslikku materjali, kuna vastu on võetud näiteks postkaarte, fotosid üldhariduse kohta, isegi ostetud teemasse üldse mitte puutuvaid fotosid.

Periood 1940–1991 sisaldab:

Suure osa kogust moodustavadki fotod nõukogude perioodist, hõlmates kõiki põllumajandusega seotud valdkondi.

Rohkem fotosid on annetanud Eesti Põllumajanduse Akadeemia, Eesti NSV ja Eesti Vabariigi põllumajandusministeeriumid ning nende allasutused, Eesti Punase Karja Tõuselts, ajakirjade „Põllumajandus“ ja „Maaelu“, ENSV Riiklik Keskarhiiv. Väärtuslikud on ka paljud eraisikute annetused, näiteks seoses kogumisürituse „Põllumees, kas mäletad“ saanud põllumajandusega seotud fotod. Tuntud teadlastest on palju materjale näiteks Elmar Halleri, Aleksander Siimoni, Ferdinand Laja, Eerik Mütsi jt kohta.

Fotod alates **1992. aastast** puudutavad 52% ulatuses Eesti Põllumajandusmuuseumi üritusi, kogumist, ehitustöid. 32% on ajakirjades „Põllumajandus“ ja „Maakodu“ ilmunud fotod, mille ajakirjade toimetused on annetanud muuseumile. Ülejäänud jaguneb paljude väiksemate teemade vahel.

Kogu täiendamisvajadus

- Fotod kõikidest põllumajandusvaldkondadest (põllundusest, loomakasvatusest, veterinaariast, aiandusest, mesindusest, põllumajandusharidusest, põllumajanduslikust ehitustegevusest, maaparandusest, metsandusest), fotod tänapäevastest loomapidamishoonetest, lihatööstustest, põllumajanduskoolidest, mahetootmisest, põllumajandustehnikast, põllumajandusnäitustest, kutsevõistlustest, toodangu hoidmisest ja turustamisest, looma- ja linnutõugudest, inimestest töökohtadel, põllumajandustegelastest
- Fotod Eesti Põllumajandusmuuseumi tegevusest.

Filmikogu

Filmikogus oli 01.01.2014 seisuga 146 museaali.

Sisult jaguneb kogu kaheks:

- Dokumentaalfilmid, kuhu on jäädvustatud mitmesuguseid põllumajanduslikke tööprotsesse, enamiku on teinud Eesti Põllumajandusmuuseum ise aastatel 1972–1987.
- Õppe- ja reklaamiotstarbelised filmid uute põllumajanduslike tehnoloogiate, ja meetodite kohta, millest enamik pärineb teistest toonastest liiduvabariikidest.

Formaadilt jagunevad filmid:

	Värviline	Mustvalge	Kokku
16mm	6	28	34
35mm	21	26	47
Diafilm			65
Kokku	27	54	146

Diafilmid on saadud Eesti Maaülikoolist ja kujutavad endast õppematerjale.

Kinofilme on Eesti Põllumajandusmuuseum valmistanud aastail 1971–1987 ise, saanud üleandmise käigus Tartu Filmilaenukontorist ja Vabariiklikust Filmilaenukontorist ning eraisikutelt ja organisatsioonidelt.

Umbes kolmekümmet filmi teadaolevalt teistes Eesti filmikogudes ei leidu. Eesti Põllumajandusmuuseumi omavalmistatud filme on analoogsel kujul Eesti Rahva Muuseumis, Tartu Ülikooli Raamatukogu Fonoteegis ja eraisikute valduses, mõned neist rohkem väljatöötatud kujul kui Eesti Põllumajandusmuuseumis, näiteks helitaust külge ühendatud.

Eesti Põllumajandusmuuseumi jaoks olid etnograafiliste filmide valmistamine 1970.–1980. aastail üks tähtsamaid tegevusalasid. Tegemist oli etnograafiliste mängufilmidega, mille puhul tööprotsessid lavastati kaamera ees ja tegelasteks olid kohalikud elanikud. Film „Lina“ sai 1980. aastail Lvivist festivalilt Etnofilmipli. Etnograafilised filmid on veel „Harkadra tegemine“, „Teravilja koristamine käsitsi“ (1982), „Rehepeksmine“ (1972), „Mullaharimisriistad“ (1972), „Puidust drenitorude valmistamine“ (1977) ja „Leie kangas“ (1972).

Muuseum on kogunud ja valmistanud ise materjale põllumajandusteadlaste ja –pedagoogide kohta (Jüri Kuum, Osvald Hallik, Jakob Rulli).

Sündmustest on filmitud põllumajandusvõistlused Vana-Võidus (1974), Tori hobupäevad (1977), Sahkapuu Põllutöö- ja Majapidamiskooli mälestuskivi avamine (1983), Ülenurme Keskkooli avamine (1984).

Filmitud on kaasaegseid tööprotsesse põllumajanduses nagu silo valmistamine, tööd piimafarmis ja kalakasvanduses, majandite elu-olu ning mõningaid kultuurisündmusi maal. Tööprotsesse või sündmusi on jäädvustatud kõigis oma peamistes kogumispiirkondades.

Kahjuks on paljud hästi ettevalmistatud filmid salvestatud madalakvaliteetsetele lintidele või jäänud lõpetamata.

Filmikogu jagunemine teemade järgi:

	Kõik filmid	EPM-i filmid
Etnograafilised filmid	11	9
Dokumentaalmaterjal tööprotsessidest ja maaelust	13	6
Dokumentaalmaterjal sündmustest	4	4
Portreefilmid, materjal isikute kohta	5	2
Populaarteaduslikud ja rahvahariduslikud filmid	30	0
Tellitud filmid ja reklaam	13	0
Kroonika	5	0

Arvele võetud 16mm ja 35mm filmid on digitaalsel kujul kättesaadavad. Diafilmid on varem skanneeritud, kuid digikujutistest on säilinud vaid KVIS-ist koos kirjetega MUIS-i üle kantud vähendatud failid (mitte kõigist kaadritest).

Kogu täiendamisvajadus

- Amatöörfilmid põllumajandusest ja maaelust.
- Tallinnfilmi ja Eesti Reklaamfilmi õppe-, populaarteaduslikud või tellitud põllumajandusteemalised filmid.

Videokogu

Videokogus oli 01.01.2014 seisuga 336 säilikut.

Kogu sisaldab Eesti Põllumajandusmuuseumi ürituste, mitmesuguste maaelualaste sündmuste kroonikat alates 1980. aastate lõpust, põllumajandus-, maaelu- ja looduskaitsealaseid videofilme.

Videokogu sisuline liigitus

Eesti Põllumajandusmuuseumi üritused kajastuvad omavalmistatud ja tellitud videotel Kõige rohkem on jäädvustatud üritusi „Sügisnäitus ja Tõuloom“ (29 videot 19-st aastast) ning „Eesti Punase Karja Viss“

Seni on vähe kajastatud restaureerimist, mainimist väärib peamiselt traktor Lanz-Bulldogi käivitamine aastal 1994, ja korduvaid muuseumiprogramme.

Eesti Põllumajandusmuuseum on videole võtnud ka põllumajanduslikke tööprotsesse, peamiselt lina- ja linnukasvatuse alalt.

Muuseumile müüdnud või annetatud videotest on tähtsamad ”Viljaveski” ja teiste maaelusaadete kauaaese saatejuhi Mati Naruski kogu ja naismehhanisaatorite kokkutulekute ning mõnede teiste ürituste videod Heino Suttingult.

Teemade järgi:

Märksõnad	Kestvus	arv
Taimekasvatus	30:18:05	39
Loomakasvatus	64:04:59	78
Nõukogudeaegsed majandid	6:05:39	14
Toit	11:46:32	18
Tööstus	7:26:09	10
Tehnika	19:36:03	26
Kultuur	28:16:35	40
Teadusajalugu	5:27:10	9
Ajalugu	18:35:43	25
Etnograafia	19:08:46	20
Maaelu	58:41:36	86
Sepatöö	3:55:59	11
Käsitöö	10:32:03	13
Looduskaitse	1:39:59	4
Välismaa	6:14:03	7
Poliitika	4:48:33	11

Kogu täiendamisvajadus

- Videosalvestused intervjuudest põllumajandustegelastega.
- Tänapäeva põllumajandustehnikat, -tootmist ja põllumajandussaaduste töötlemist tutvustavad videoklipid.
- Restaureerimise õppevideod.
- Videod Eesti Põllumajandusmuuseumi tegevustest.

Fonokogu

Fonokogus oli 01.01.2014 seisuga 38 säilikut.

Kogu sisaldab intervjuusid, konverentside-, erinevate sündmuste salvestusi ja Eesti Põllumajandusmuuseumiga seotud raadiosaateid.

Kogu täiendamisvajadus

- Helisalvestused intervjuudest põllumajandustegelastega, põllumajanduse või maaeluga seotud sündmustest, kui pole nende kohta filmi- või videosalvestusi.
- Helisalvestused Eesti Põllumajandusmuuseumi tegevustest.

Tekstiilikogu

Tekstiilikogus 01.01.2014 seisuga oli 190 museaali.

Tekstiilikogu moodustati 2008.a, varasemal perioodil võeti tekstiilist esemed arvele esemekokku. Kogu analüüs on koostatud esemete sisulise kuuluvuse alusel.

Kogu sisaldab peamiselt maaelanike töö- ja argiriietust, kodutekstiile, nõukogudeaegset sümboolikat (rändpunalipud), vahendeid põllumaaduste hoidmiseks ja transportimiseks, erinevate käsitöövõtete ja riidesortide näidiseid, sõiduvahendite katteid. Arvuliselt on enam linikuid, rändpunalippe ja lippe. Rohkem esemeid on Eesti Vabariigi (1918–1940) ja nõukogude perioodist. Palju tekstiilesemeid on annetanud tuntud käsitöömeister Aime Lang.

Kogutud on üle Eesti va Hiiumaa, esemeid on laekunud isegi USA-st ja Leedust. Kõige rohkem on kogutud Tartu-, Harju- ja Viljandimaalt. 24% esemete päritolu on teadmata.

Kogu täiendamisvajadus

- Maakodu tekstiilid
- Põllumajanduskonkursside tekstiilist autasud, sümboolika
- Põllumajadustöötajate riietus, sh eritöödel kasutatud riietus
- Põllumajanduskoolide sümboolika
- Rahvarõivad
- Haapsalu rätik
- Jalarätid
- Külvipõll
- Luisutasku
- Läkiläki
- Villane pearätik

Kunstikogu

Kunstikogus oli 01.01.2014.a seisuga 414 museaali.

Kunstikogu loodi 1992.a, varasematel aastatel on kunstiväärtust omavad museaalid arvele võetud esemekokku. Kogu analüüs on koostatud esemete sisulise kuuluvuse alusel.

•Suurema osa kunstikogust moodustavad põllumajandusega seotud inimestele valmistatud eksliibrised (silmapaistev on Kalju Leivalt 2008.a ostetud eksliibrise kogu) ja Olev Soansi graafilised lehed Eesti põllumajanduse arenguteedest. Kõige enam eksliibriseid on kunstnik Johannes Juhansoolt.

• Väärtuslikud on akadeemiliste ja tegevpõllumeeste portreed (kunstnik Ilmar Malinilt on Julius Aamisepa, Friedrich von Bergi, Aleksander Eisenschmidt, Mihkel Pilli, Jüri Kuuma, kunstnik Efraim Allsalult Carl Robert Jakobsoni, Osvald Halliku ja Heinrich Naruski, kunstnik Enn Tegovalt Jaan Hünersoni, kunstnik Toomas Vindilt Endel Vindi portree).

•Voldemar Luhti valmistatud maketid näitavad hobuseid ja inimesi erinevatel töödel ja tegemistel.

Kogu täiendamisvajadus

- Põllumajandusteemasid ja -tegelasi kujutavad kunstiteosed.

Raamatukogu

Raamatukogus oli 01.01.2014 seisuga 26536 trükist.

• Raamatukogu sisaldab eesti- ja võõrkeelseid põllumajandusalaseid trükiseid: raamatuid, brošüüre, ajakirju, informatsiooni- ja reklaamlehti, afišše, konverentside ja nõupidamiste kutseid, teese. Valikuliselt on kirjandust metsamajanduse, kalakasvatuse ja põllumajandussaaduste töötlemise alalt.

Kirjanduse jagunemine valdkondade järgi:

Valdkond	% koguarvust
Ühiskonnateadused, majandus, rahvamajandus, õigusteadus, töö, puhkus	6,1
Haridus. Sh põllumajandusharidus	3,7
Olme, etnograafia, museoloogia	2,2
Loodusteadused	4,1
Veterinaaria	6,7
Tehnika	5,4
Põllumajandus	13,6
Metsandus	3,5
Maaviljelus, hooned, masinad, sordiaretus, maaparandus, agrokeemia	16,5
Taimekaitse	2,6
Eritaimikasvatus	7,7
Aiandus, köögiviljandus	7,6
Loomakasvatus	13,1
Mesindus	1,7
Jahindus, kalandus	0,6
Põllumajandus-saaduste tehnoloogia, piimandus	3,1
Ehitus, põllumajandus-ehitus ja hooned	1,8

Kõige suurema osa moodustab maaviljelust, põllumajanduslikke hooned, masinad, sordiaretust, maaparandust ja agrokeemiat käsitlev kirjandus. Järgmisena on põllumajanduse üldkõikumisi puudutav kirjandus, seejärel loomakasvatust puudutav kirjandus.

Trükiste jagunemine periooditi ja keelte järgi:

-1919						
eesti	vene	saksa	inglise	muu	teavikuid kokku	perioodi% koguarvust
49,8	25,8	21,8	1,8	0,8	767	6,2
1920–1939						
eesti	vene	saksa	inglise	muu		
8,5	3,4	10,5	0,6	1,4	2647	21,6
1940–1944						
eesti	vene	saksa	inglise	muu		
68,4	12,8	17,7	0	1	389	3,2
1945–1999						
eesti	vene	saksa	inglise	muu		

63	32,5	2,8	0,7	0,9	7427	60,5
1992–						
eesti	vene	saksa	inglise	muu		
92,2	0,4	1,8	3,3	2,3	1043	8,5

Enamus kirjandusest on eestikeelne. Võõrkeelsetest on enam vene- ja saksakeelseid.

60,5% kirjandust on perioodist 1945–1999, sealhulgas venekeelsete ajakirjade osatähtsus on suur (paljud neist on teiste NL liiduvabariikide kohta).

Olemas on 1940. aastani ilmunud põllumajandust ja kodumajandust puudutavad suuremad kuukirjad (ajakirjad). Puuduvad vaid üksikud numbrid osadest aastakäikudest.

19. sajandil ilmunud raamatuid on 767.

Kogu täiendamisvajadus

- Eesti Maaülikooli professorite jt põllumajandustegelaste kogud, väljaanded (uurimused, artiklikogumikud, monograafiad, elulooraamatud).
- Põllumajanduslike uurimisasutuste väljaanded.
- Põllumajanduslike õppeasutuste õppematerjalid ja väljaanded.
- Põllumajanduserialane kirjandus: tehnikakataloogid, veterinaariat, mesindust, aiandust, maaharimist ja loomakasvatust käsitlevad trükised, erialased sõnaraamatud, leksikonid, teatmeteosed, statistilised väljaanded Eesti Vabariigi (1919–40) ja taasiseseisvuse (pärast 1991.a) perioodist.
- Puidu-, metalli- ja tekstiilirestaureerimisalane kirjandus.
- Kaasaegne perioodika:

Eesti Loodus;

Eesti Mets;

Oma Hobu;

Maakodu;

Maaleht;

Maamajandus;

Agraarteadus;

Agronoomia;

Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi Toimetised;

Akadeemia;

Muuseum;

Tuna;

Mäetagused

4. Muuseumi koostöövõrgustik

Rahvusvaheline koostöö

AIMA

Soome põllumajandusmuuseum Sarka

Sóstó muuseumiküla Ida-Ungaris

Poola Põllumajanduse ja Toiduainetetööstuse muuseum Szreniawas

2010 Malmö Põhjamaade muuseumide leivaprojekt Börd i Norden.

Gauja rahvuspark Araišis Lätis

Läti Eesti Selts
Peterburi Eesti Selts
Peterburi Leivamuuseum

Eestisisene koostöö

Eesti Põllumajandusministeeriumi haldusala muuseumid

C.R.Jakobsoni Talumuuseum
Eesti Piimandusmuuseum

Muuseumid:

Eesti Vabaõhumuuseum
Sillaotsa Talumuuseum
Soera Talumuuseum
Põlva Talurahvamuuseum
Eesti Maanteemuuseum
Eesti Kirjandusmuuseum
Mõniste Muuseum
Tartu Linnamuuseum

Koostöölepingud

Eesti Maaülikool (2008)
Jõgeva Sordiaretuse Instituut s.h. Mooste Katsejaam (2008)
Jõgeva Vallavalitsus (2008)

Seltsid ja ühingud:

Akadeemiline Põllumajanduse Selts (APS)
Eesti Rukki Selts
Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu
Eesti Tõuloomakasvatuse Liit
Tartu Restauraatorite Klubi
MTÜ Tartu Memento
Rootsi Kultuuriühinguga koostöös valmis näitus „Pürksi (Birkas) Põllutöö- ja Rahvaülikool”.

Õppeasutused

Tartu Kõrgem Kunstikool
Ülenurme Gümnaasium
Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool
Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool
Tartu Kutsehariduskeskus

Muud:

Avinume Eluladikeskus
Tartu Antoniuse gild: leiva- ja sepatöö programm üritustel
Tartu Lillemaja: töömalev
Töötukassa: tööpraktika

4.1. Teiste sarnaste või lähipiirkonnas tegutsevate muuseumide kogude lühianalüüs.

Eesti Piimandusmuuseum

Eesti Piimandusmuuseum on Põllumajandusministeeriumi haldusalas olev riiklik muuseum, mis kogub, uurib, eksponeerib ja säilitab piimanduse ja piimandusajaloolise pärandiga seotud ainet.

Vastastikune osalemine teadusnõukogus; esindatud Eesti Põllumajandusministeeriumi muuseumite nõukogus.

Muuseumikogud kattuvad osaliselt Eesti Põllumajandusmuuseumi kogudega piimatöötlemist käsitleva materjali osas.

Võimalusel muuseumitevaheline museaalide deponeerimine, näituste vahetamine, ühiste trükiste väljaandmine, ühisüritustel osalemine. Informatsiooni vahetamine museaalide ja replikaatide kohta, mis oma kogus enam rakendust ei leia.

Carl Robert Jakobsoni Talumuuseum

Carl Robert Jakobsoni Talumuuseum on Põllumajandusministeeriumi haldusalas olev riiklik muuseum, mis kogub, uurib, eksponeerib ja säilitab Carl Robert Jakobsoni ja Kurgja Talumuuseumiga seotud materjale.

Vastastikune osalemine teadusnõukogus; esindatud Eesti Põllumajandusministeeriumi muuseumite nõukogus.

Võimalusel muuseumitevaheline museaalide deponeerimine, näituste vahetamine.

Informatsiooni vahetamine museaalide ja replikaatide kohta, mis oma kogus rakendust ei leia.

Eesti Maanteemuuseum

Eesti Maanteemuuseum on valdkondlik muuseum, mis kogub, uurib, eksponeerib ja säilitab inimese ning tema elukeskkonnaga seotud ainetest Eestimaa teede, teedehituse ja -liikluse valdkonnas.

Muuseumikogus on Eestis valmistatud teedehitajate ja -hooldajate poolt eri ajastutel kasutatud hobu- ning mootorsõidukeid, (sh sõitmiseks tali-, soo-, jää- ja maanteedel). Muuseumikogudesse kuulub erinevaid veo- ja sõiduvankreid: saane, kelke, regesid, autosid, mootorrattaid, motorollereid, mopeede ja isehitatud motokelke jäisel teel liikumiseks.

Muuseumikogud kattuvad osaliselt Eesti Põllumajandusmuuseumi kogudega: hobusõidukite, rakendidte, ehitus- ja mullatöömehhanismide (traktorid, buldoosid, ekskavaatorid, veoautod), maaparandusmasinate, töökojasisustuse ja sepatööriistade osas.

Koostöös näeme kogemuste vahetust välitingimustes säilitatavate suurte masinate ja esemete konserveerimise tehnoloogia ja vahendite alal.

Teeme vastastikuseid restaureerimis-konserveerimistöid vastavalt muuseumites olevatele spetsialistidele ja tehnilistele võimalustele.

Kogumiseks ühiste küsitluskavade väljatöötamine, ühisüritustel osalemine.

Võimalusel muuseumitevaheline museaalide deponeerimine.

Informatsiooni vahetamine museaalide ja replikaatide kohta, mis oma kogus enam rakendust ei leia.

Põlva Talurahvamuuseum

Põlva Talurahvamuuseum kajastab maarahva elu-olu vanal Liivimaal. Muuseum kogub, uurib, eksponeerib, säilitab Põlvamaa inimese ja tema elukeskkonnaga seotud kultuuriväärtusliku materjali. Seoses muuseumi hoonetekompleksiga on kujunenud kolm põhilist kogumisvaldkonda – kool, omavalitsus ja taluelu.

Muuseumikogud sisaldavad: omavalitsuste ajaloo sh. haldusjaotuse (1870–tänaseni), Põlvamaa piirides, talurahva elu-olu 19. saj kuni aastani 1940 (külakogukonna suhted, toimimine, seltsitegevus ja külakoolide tegevus) ja tänapäevast ajaloo- ja kultuuriväärtuslikku materjali.

Põlva Talurahvamuuseumi teavitamine Eesti Põllumajandusmuuseumi kogudes Põlvamaa kohta leiduvatest materjalidest.

Põlva Talurahvamuuseumi esindaja osaleb Eesti Põllumajandusmuuseumi teadusnõukogus. Programmid jm ühisüritustel.

Vajadusel muuseumitevaheline museaalide deponeerimine.

Informatsiooni vahetamine museaalide ja replikaatide kohta, mis oma kogus enam rakendust ei leia.